

FRANK BJERKHOLT:

Norsk högervind

Också i Norge blåser en högervind, som kommit till uttryck i de norska kommunalvalen i september. Högerpartiet fick nära 30 procent av rösterna, mittpartierna förlorade, men den viktigaste förloraren var arbetarpartiet. Väljarna vill inte längre ha en socialistisk politik, skriver Svensk Tidskrifts medarbetare redaktör Frank Bjerkholt, men detta är något som arbetarpartiets ledning inte vill förstå. Resultaten av dessa val bådär gott för framtiden för de borgerliga. Om två år kommer stortingsvalen – i Norge har man aldrig infört den gemensamma valdagen – och om tendensen står sig, blir det fråga om en ny regeringsbildning, sedan den nuvarande socialdemokratiska regeringen tvingats avgå.

Kommunalvalet i Norge den 16 september bekräftade den högervåg, som opinionsmätningarna hade talat om. Valet blev i hög grad en rikspolitisk uppgörelse, där regering och toppolitiker var engagerade i debatten om centrala samhällsliga frågor, som inte hade något klart sammanhang med de lokala problemen. Man kan därför ta valet som ett prov på partiernas relativa plats hos väljarna med tanke på stortingsvalet om två år.

Arbeiderpartiet fick en chock av resultatet. Det säger partiledarna själva. Jämfört med kommunalvalet för fyra år sedan gick partiet tillbaka knappt 2 %, men jämfört med riksdagsvalet för två år sedan var tillbakagången hela 6 %. Det kändes som en katastrof. Procentandelen blev 36,2 – men för socialdemokraterna är det mycket dåligt, vana som de är att ligga över 40 % under hela efterkrigstiden.

Høyre gick i förhållande till sista kommunalvalet fram med 7 % till knappa 30 %. Ökningen sedan riksdagsvalet för två år sedan är 5 %. Det vittnar om en kraftig tendens åt höger bland befolkningen.

Högervågen har inte bara gått ut över socialdemokraterna utan också över mittpartierna. Senterpartiet har på fyra år gått tillbaka med drygt 2 % till 8,6, och Kristelig Folkeparti har upplevt detsamma och står nu på 10 %. Tillsammans är de alltså mindre än Høyre ensamt.

Alla de övriga småpartierna gick tillbaka med undantag av Venstre (liberalerna) som kunde notera en framgång på 2 %, nu 5,3. Partiet har lyckats skapa sig en profil som "det gröna partiet" och den ekologiska ideo-

logien har tydligen fortsättningsvis anhängare. Nämnas må också, att Fremskrittspartiet på den högra flygeln har klarat att häkta sig fast med 2,5 %, något som överraskade alla. Högervågen är med andra ord så stark, att över 50 000 väljare inte tyckte att Høyrepartiet var "tillräckligt höger". Om vi också räknar med att Sosialistisk Venstreparti kan tåla en fortsatt nedgång (nu 4,4 %), så är tendensen klar: väljarna önskar en icke-socialistisk politik.

Diskussionen inom Arbeiderpartiet efter valet tyder på att socialdemokraterna inte är villiga att medge detta. De letar efter fel under valkampen för att förklara tillbakagången. De vill inte acceptera att de kan bli ett med Høyre jämnstort parti. De menar, att de har en moralisk rätt att regera landet. De godtar inte att det kan vara något fel i Arbeiderpartiets program utan söker orsaken till tillbakagången dels i valkampen, dels i den personliga ledningen. Valresultatet ledde genast till krav på förändringar i regeringen och också inom partiets topp.

Högervågen

Statsocialism, centraldirigering och förmyndarstat är nyckelord, som bidrar till att kasta ljus över högervågen. Mera plats för den enskilda människan – bland annat så att det skall löna sig att arbeta igen – ser ut att vara en idé, som har vind i seglen. Socialdemokraterna menar själva, att de har klarat att möta de svåra ekonomiska åren på ett bra sätt, bli med olja som en räddande ängel, men väljarna är tydligen inte överens med dem om den saken.

Vad som egentligen rör sig i högervågen, djupare sett, är inte så lätt att veta. Den märks i flera europeiska länder, som så vitt är olika som de inte på det praktisk-politiska planet ger någon entydig bild av den nya högertendensen. En faktor är ganska säkert helt enkelt en önskan att byta ledare från tid till annan. Inget parti får stelna till i en makt-position. Men det rör sig ganska säkert om mer än detta. Särskilt i de nordiska länderna har den ekonomiska välfärdsmodellen råkat in i en kris. Den tycks varken kunna lösa alla sociala uppgifter eller bygga en grund för lyckliga människor, liksom den inte heller är ekonomiskt effektiv, samtidigt som den statsdominerade och byråkratiska socialismen kostar enorma summor.

I vad mån Høyre kan vara i stånd att infria de förväntningar, som ligger i väljarökningen, är en öppen fråga. De ekonomiska mekanismerna inom samhället är så fastgrodda, att det bara är över en längre tidsrymd som man kan ändra på dem. Och mittenpartierna är inte hågade att hjälpa Høyre med detta. Paradoxalt nog är deras reaktion att distansera sig från högervågen och de förklarar, att nu måste de klargöra avståndet till Høyre. De tycks alltså mena, att väljarna tar fel, när de vänder åt höger. Dessa partier menar i alla fall att det är nödvändigt att markera sig i motsatt riktning. Men i princip håller de fast vid att de icke-socialistiska partierna skall kunna utgöra ett regeringsalternativ om två år.

En ny politisk period

Bland de mera konkreta ting som Arbeider-

partiet känner som en belastning är skatterna, invandrarna och kravet på en mera liberal straffpolitik inom kriminalväsendet. Det är tydligt, att många reagerar mot den starka ökningen av skatterna, mot den minskade säkerheten i det dagliga livet, särskilt för äldre människor, och mot den i och för sig fåtaliga gruppen invandrare, bla 3000 vietnamesiska flyktingar. Mera generellt är det nog regeringens inte särskilt övertygande förmåga att handskas med den ekonomiska krisen, som har givit utslaget, tillsammans med en mera diffus känsla av att den statliga byråkratien och förmyndarsta-

ten har fått för stor plats utan att de sociala och ekonomiska fördelar, som var utlovade, har varit övertygande nog.

Kanske är vi på väg in i en ny politisk period, där inget parti kan vänta sig att mobilisera mer än en tredjedel av väljarna, och med större rörlighet bland dem. Det är intressant, att de nya väljarna – 18-åringarna – i högre grad än genomsnittet har vänt sig åt icke-socialistiskt håll. Detta kommer eventuellt att kräva en ny typ av regering, koalitionen. Inget parti kan längre förvänta sig att regera ensamt. Också detta kan visa sig vara en gynnsam maktfördelning.

Ge Svensk Tidskrift som julklapp!

Presentkort rekvireras genom att

prenumerationsavgiften, kr 60:–, insättes å

Svensk Tidskrifts postgirokonto nummer 7 27 44-6

Vid beställning av fler än tre gåvopre-

numerationer är priset 50:–/prenumeration

**Angiv på girokupongen namn och adress både på er själv
och mottagaren**